

Emina Mandra

FRANCUSKE RIJEČI U ENGLESKOM JEZIKU

Sažetak

U ovom radu autor opisat ćemo uticaj francuskog jezika na engleski i priliv francuskih riječi u engleski jezik tokom stoljeća. Autor pravi i klasifikaciju francuskih posuđenica po oblastima društvenih aktivnosti. Neke riječi su detaljnije pojašnjene da bi se pokazala njihova povezanost sa izvornim francuskim riječima. Uporedit ćemo i izgovor nekih riječi da pokažemo promjene koje su tu nastale.

U zaključku su dati neki od razloga koji su doveli do trijumfa engleskog jezika.

***Ključne riječi:** osvajanje, uticaj, posuđenice, porijeklo, izgovor*

1. HISTORIJSKI UVOD

Godina 1066. je godina velikih društvenih promjena u Engleskoj. Bitka kod Hastingsa u kojoj je Vilijam, vojvoda od Normandije, porazio engleskog kralja Harolda, predstavlja, po mnogome, jedan od najznačajnijih događaja u historiji engleskog jezika.

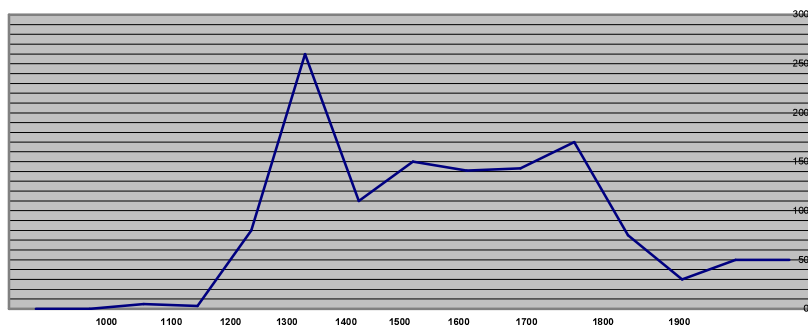
Normandijci su sa sobom donijeli jezik kojim će u nekoliko narednih stoljeća govoriti vladajući slojevi društva i koji će, u isto vrijeme, uticati na dalji razvoj engleskog jezika. Najveći uticaj odrazit će se na njegov rječnik kojem će izuzetno veliki broj francuskih posuđenica dati posebno obilježje i bogatstvo i čemu ćemo posvetiti stranice ovog rada.

Pobjeda kod Hastingsa ima presudnu ulogu kada je riječ o uticajima francuskog jezika na engleski. Ali je važno istaći da su se Englezi mnogo ranije susreli sa tim jezikom. Još od vremena kralja Ethelreda koji se oženio normandijskom princezom čiji je sin i nesljednik odgajan u Francuskoj, Francuski jezik je počeo polahko, ali sigurno, da sebi otvara put prema Engleskoj i njenom jeziku.

Ipak, prvi veliki priliv riječi nastupa poslije normandijskog osvajanja. Nakon što se krunisao za kralja, Vilijam Osvajač je uredio Englesku po uzoru na svoju domovinu. Normandijci su sada bili vladari i sva vlast na dvoru i u crkvi kao i sve važnije funkcije u zemlji, pripadale su njima. Francuski je bio njihov maternji jezik, pa je sasvim prirodno da su ga zadržali u Engleskoj.

Veoma je bitno istaknuti da je francuski jezik bio, prije svega, jezik vladajućih i obrazovanih krugova. U Engleskoj su se dugo uporedo govorila dva jezika, a engleski se stalno mijenjao, ali njegova egzistencija nikada nije došla u pitanje jer je to bio maternji jezik najšireg društvenog sloja. Tek u četrnaestom stoljeću potpuno je potisnuo francuski jezik i tako postao maternji jezik vladajuće klase. Iako se francuski u Engleskoj postepeno gasio, ostavio je značajne tragove u engleskom jeziku. Već smo rekli da se najveći uticaj ogleda na planu leksike. Veoma je zanimljivo da je najveći broj riječi ušao u engleski jezik upravo kada je francuski uticaj iščezavao (kraj XIII i početak XIV stoljeća). Ljudima je bilo jednostavnije da zadrže dobro poznate francuske termine npr. u vojsci, zakonodavstvu, kulinarstvu, umjetnosti, religiji itd., nego da tvore nove – engleske riječi.

Ulazak francuskih riječi u engleski jezik dijagramom je predstavio David Crystal (1995:47).

Dijagram pokazuje da je druga polovina XIV stoljeća period u kojem je engleski jezik dobio najviše francuskih riječi.

Francuske posuđenice porijeklom su iz dva dijalekta francuskog jezika: normandijsko-francuskog i centralnog, ili pariškog.

Samo mali broj najranijih posuđenica dolazi iz normandijsko-francuskog dijalekta i one su se tako asimilirale sa engleskim

rječima da se uopće ne doimaju stranim, odnosno posuđenim, kao što su: **aunt, beauty, castle, chair, garden, hour, common, debt, lodge, market, people, pray, wage, war**, itd. Neke riječi uzete su iz oba dijalekta tako da imamo duple posuđenice ili dublete kao: **catch i chase, cattle i chattel, gutter i channel, warden i guardian, warrant i guarrantee, wage i gage, wile i guile**¹.

Riječi koje su ušle u engleski jezik prije XVI stoljeća sasvim su prilagođene engleskom izgovoru, odnosno akcentuaciji kao: **army, beauty, captain, carriage, change, clain, courage, cry, favour, finish, honour, marriage, nature, poor, reason, state, table, virtue**, itd.

Riječi kao npr. **compain, cannoiseur, facade, menage, amateur, soufflet, valet, chef**², itd. ušle su u XVI stoljeću, ili kasnije i promijenile su izgovor i akcent.

Sve ove promjene najbolje se vide na sljedećim riječima od kojih su neke znatno promijenile svoje značenje i u kojima se *-ch* izgovara kao [tʃ], odnosno *-g* kao [dʒ], a neke su samo neznatno promijenile značenje te se *-ch* izgovara kao [ʃ], odnosno *-g* kao [ʒ].

Transkripcija svih riječi navedena je prema Wellsu³.

-ch => [tʃ]

Chamber /tʃeɪmbə/	Chariot /tʃæriət/
Chamberlain /tʃeɪmbəleɪn/	Charity /tʃæriəti/
Champion /tʃæmpiən/	Charles /tʃɑ:lz/
Chance /tʃɑ:ns/	Charlie /tʃɑ:li/
Chancellor /tʃɑ:nsəlɪ/	Charm /tʃɑ:m/
Chancery /tʃɑ:nsəri/	Chase /tʃeɪs/
Change /tʃeɪndʒ/	Chaste /tʃeɪst/
Chant /tʃɑ:nt/	Challenge /tʃælɪndʒ/
Chapel /tʃæpl/	Cherry /tʃeri/
Chaplain /tʃæplɪn/	Chap /tʃɒp/
Charge /tʃɑ:dʒ/	

¹ Riječi su navedene prema Barber C. (1997:148)

² Eckersly (1989:427)

³ Wells J.C. (1997)

ch => [ʃ]

Carte blanc /ka:t'bla:nʃ/	Chanel /ʃə'næl/
Chaconne /ʃə'kon/	Chantal /ʃon'tæɪ/
Changrin /'ʃægrɪn/	Charlotte /'ʃa:lət/
Chaise /ʃeɪz/	Charles /'ʃa:l/ (kao francusko ime)
Chambré /'ʃombrei/	Chassé /'ʃæsei/
Champagne /'ʃæ'peɪn/	Chiffon /'ʃɪfɒn/
Champlain /'ʃæm'pleɪn/	Chef /ʃef/

g => [dʒ]

Age /eɪdʒ/	Marriage /'mæɪrɪdʒ/
Carriage /kæɪrɪdʒ/	Messenger /'mesɪndʒə/
Change /tʃeɪndʒ/	Rage /reɪdʒ/
Gent /dʒent/	Siege /si:dʒ/
Genteel /dʒen'ti:l/	Vengeance /'vendʒəns/
Gender /dʒendə/	
Lodge /lɒdʒ/	

g => [ʒ]

Beige /beɪʒ/	Mirage /'mɪrɑ:ʒ/
Camouflage /'kæmflɑ:ʒ/	Montage /'mɒntɑ:ʒ/
Decoletage /'deɪkɒl'tɑ:ʒ/	Prestige /pre'sti:ʒ/
Espionage /'espiə'nɑ:ʒ/	Rouge /ru:ʒ/
Genre /'ʒɒnrə/	Sabotage /sæbətɑ:ʒ/
Menage /'meɪnɑ:ʒ/	

Riječ **garage** može se izgovoriti na više načina : /'gæra:ʒ/, /gə'rɑ:ʒ/, /gæɪrɪdʒ/.

Posljednji primjer pokazuje asimilaciju glasa /-ʒ/ engleskom glasu /-dʒ/.

Izgovor /'gæɪrɪdʒ/ nastao je analogno riječima /'mæɪrɪdʒ/, /'kæɪrɪdʒ/, itd.

Riječ **montague** ponekad se, također, pojavljuje kao /'mɒntɪdʒ/.⁴

---

⁴ Boltone (1993:182)

Veoma je česta pojava da se strane riječi kombinuju sa elementima iz engleskog jezika, stvarajući nove riječi koje se najčešće nazivaju **hibridne riječi**.⁵ Prve ovakve riječi pojavile su se ubrzo nakon normandijskog osvajanja, tako što su se na korijen francuske riječi dodavali engleski prefiksi ili sufiksi, te tako generirali pridjevi: **arful, artless, beautiful, colourless, cortly, dutiful, faithless, powerful i princely**;

- imenice: **abnormanless, companionship, courtship, faintness, gentleness, secretness, simpleness**;
- prilozi: **easily, faintly, nobly**, itd.

Pored ovakvih hibridnih riječi veliki je broj onih koje su nastale dodavanjem francuskog sufiksa na engleski korijen riječi, kao u sljedećim riječima nastalim dodavanjem sufiksa - **able**: **answerable, comfortable, companionable, durable, eatable, equable, serviceable**, itd.

Ove riječi su, uglavnom, nastale analogno već postojećim francuskim riječima, kao što su: **actionable, amicable, capable, changeable, favourable, nameable, pleasurable**, itd.

Evo nekoliko hibridnih riječi nastalih dodavanjem sufiksa - **ment** na engleski korijen: **amazement, betterment, fulfilment**. **One su nastale prema francuskim riječima: abridgement, commencement, government, menagement**, itd.

2. KLASIFIKACIJA RIJEČI PO OBLASTIMA

Već smo ranije rekli da je broj francuskih riječi u engleskom jeziku izuzetno veliki. Nemoguće bi bilo navesti sve riječi, stoga ću pomenuti samo neke od njih, te radi boljeg pregleda svrstati ih po oblastima.

Za objašnjenja pojedinih riječi koristit ću rječnik *The Oxford Dictionary of English Etymology*⁶, koji ću obilježavati skraćenicom **DOEE**, kao i knjigu *More About Words*⁷ za koju ću uzeti skraćenicu **MAW**.

---

⁵ Jospersen (1948:98,99)

⁶ Onions, C.T. (1966.)

⁷ Margaret S. Ernst (1966.)

Administracija

Kada i ne bi bilo historijskih zapisa o Normandijcima i njihovoj ulozi u engleskom društvu, mogli bismo veoma lahko na osnovu posuđenica zaključiti da su oni vladali zemljom i da su određivali pravila življenja, jer skoro sve riječi vezane za vlast i upravljanje (kao i sama riječ vlada - government) potiču iz francuskog jezika.

<i>bailiff</i>	<i>countess</i>	<i>majesty</i>	<i>people</i>	<i>state</i>
<i>baron</i>	<i>duchess</i>	<i>mayor</i>	<i>prince</i>	<i>statue</i>
<i>chamberlain</i>	<i>duke</i>	<i>messenger</i>	<i>realm</i>	<i>tax</i>
<i>chancellor</i>	<i>empire</i>	<i>minister</i>	<i>reign</i>	<i>throne</i>
<i>constable</i>	<i>exchequer</i>	<i>nation</i>	<i>revenue</i>	<i>traitor</i>
<i>coroner</i>	<i>fief</i>	<i>noble</i>	<i>royal</i>	<i>treason</i>
<i>council</i>	<i>government</i>	<i>palace</i>	<i>servant</i>	<i>treasurer</i>
<i>court</i>	<i>liberty</i>	<i>parliament</i>	<i>sir</i>	<i>treaty</i>
<i>crown</i>	<i>liege</i>	<i>peasant</i>	<i>sovereign</i>	<i>vassal</i>

Riječ **exchequer**⁸ - odjel zadužen za kraljevski budžet, se prvo odnosila na sto prekriven platnom koje je bilo podijeljeno na kvadratiće, na kojima se brojao novac. Danas imamo: the Exchequer - Britansko ministarstvo finansija, Chancellor of the Exchequer - Britanski ministar finansija.

Riječ **baron**⁹ - koja se nekad odnosila na čovjeka imenovanog od kralja, nastala je od francuske riječi baron što je značilo ratnik, najamnik. Međutim, zanimljivo je da su skolastici ovu riječ poistovijetili s latinskom riječju baro - prostak.

Vojska

Normandijci su svoju izuzetno jaku vojnu tradiciju nastavili i u Engleskoj, o čemu svjedoče mnogobrojne riječi:

<i>admiral*</i>	<i>buckler</i>	<i>ensign</i>	<i>partcullis</i>
<i>ambush</i>	<i>captain</i>	<i>garrison</i>	<i>retreat</i>
<i>archer</i>	<i>chieftain</i>	<i>guard</i>	<i>sergeant</i>
<i>arms</i>	<i>colonel</i>	<i>hauberk</i>	<i>siege</i>
<i>armour</i>	<i>combat</i>	<i>lieutenant</i>	<i>soldier</i>
<i>army</i>	<i>cutlass</i>	<i>mail</i>	<i>spy</i>

---

⁸ ODEE

⁹ *Ibid.*

* Riječ *admiral* porijeklom je iz arapskog jezika, ali je u engleski preuzeta iz francuskog.

<i>assault</i>	<i>dart</i>	<i>martinet</i>	<i>troop</i>
<i>banner</i>	<i>defend</i>	<i>moat</i>	<i>vanquish</i>
<i>battle</i>	<i>dragon</i>	<i>navy</i>	<i>vessel</i>
<i>besiege</i>	<i>enemy</i>	<i>peace</i>	

Riječ **colonel**¹⁰ - (**kɜ:ln** ∂ I) nekada je imala dva oblika - (**coronel, colonel**), i veoma je interesantno da današnji izgovor prati stariju formu **coronel**, premda je u prvoj polovini XVII stoljeća preovladavala forma colonel.

Današnji izgovor utvrđen je još u XVIII stoljeću. Izgovor (**kæln** ∂ I) jedino je zabilježio Johnson 1755.godine.

Riječ **lieutenant**¹¹ - prvobitno je značila osoba na položaju kapetana, a danas znači samo vojni čin. Nastala je spajanjem dviju riječi: **lieu** (mjesto) i **tenant** (stanar) Izgovor ove riječi (lef'ten ∂ nt) nastao je zbog česte zabune - u sa - f i - v pri štampanju.

Riječ **martinet**¹² - odnosi se na sistem vojne obuke koji je izumio general Martinet za vrijeme vladavine Luisa XIV.

Zakon

Iako sama riječ zakon (law) nije francuskog porijekla, većina riječi vezanih za zakon jeste:

<i>accuse</i>	<i>cause</i>	<i>estate</i>	<i>jail</i>	<i>punishment</i>
<i>adultery</i>	<i>chattels</i>	<i>evidence</i>	<i>judge</i>	<i>sabotage</i>
<i>advocate</i>	<i>convict</i>	<i>executor</i>	<i>jury</i>	<i>session</i>
<i>arrest</i>	<i>crime</i>	<i>fee</i>	<i>larceny</i>	<i>sue</i>
<i>arson</i>	<i>court</i>	<i>felony</i>	<i>legacy</i>	<i>suit</i>
<i>assize</i>	<i>decree</i>	<i>fine</i>	<i>pardon</i>	<i>summons</i>
<i>attorney</i>	<i>defendant</i>	<i>guillotine</i>	<i>penalty</i>	<i>tenure</i>
<i>bail</i>	<i>demage</i>	<i>heir</i>	<i>plaintiff</i>	<i>traitor</i>
<i>bar</i>	<i>demesne</i>	<i>heritage</i>	<i>plea</i>	<i>trespass</i>
<i>blame</i>	<i>depose</i>	<i>injury</i>	<i>prison</i>	<i>verdict</i>
<i>case</i>	<i>dower</i>	<i>inquest</i>	<i>privilege</i>	<i>warrant</i>

Riječ **case**¹³ (slučaj) nastala je od riječi **cas - cas de conscience** (slučaj savjesti) nazvan tako, jer se u takvim okolnostima primjenjivala posebna etika.

¹⁰ Ibid.

¹¹ Ibid.

¹² Ibid.

¹³ Ibid.

Riječ **guillotine**¹⁴ - nastala je od francuske riječi **guillotine**. Ova riječ označava poseban način izvršenja smrtne kazne, koju je 1790. godine pronašao francuski doktor Joseph - Ignace Guillotin.

Riječ **sabotage**¹⁵ - nastala je od riječi **sabots** - velike drvene cipele koje su nosili francuski seljaci. Nastala je oko 1910.godine, u vrijeme velikih štajkova željeznica u Francuskoj i imala je figurativno značenje - bacati drvene cipele u šine i strojeve, odnosno organizovano uništavanje mašinerije od strane nezadovoljnih radnika. Glagol saboter ranije je značio praviti buku drvenim cipelama (**sabots**), loše svirati.

Riječ **petty**¹⁶ - su najvjerojatnije prvo uveli pravnici u konstrukcijama:

petty averages - mala havarija, **petty bourgeois** - malograđanin, **petty jury** - mala porota, **petty larceny** - sitna krađa, **petty session** - malo redovito zasijedanje suda, **petty treason** - mala prevara.

Interesantno je da u zakonodavnom jeziku postoji veliki broj fraza preuzetih iz francuskog jezika u kojima po francuskom pravilu o redosljedu pridjeva, pridjev slijedi imenicu: **heir male**, **issue male**, **fee simple**, **attorney general**¹⁷, **court martial**, **president elect**, **heir - apparent**.

Religija

U doba francuskih uticaja na engleski jezik, dominantna religija i u Francuskoj i u Engleskoj bila je kršćanstvo. U početku su se molitve i mise obavljale na latinskom jeziku. Kada je francuski preuzeo to mjesto, mnogo latinskih riječi, vezanih za religiju ušlo je u francuski jezik, a odatle dalje u engleski. Veliki broj svećenika odlazio je na sveučilišta u Francusku, čak i nakon potiskivanja francuskog jezika u Engleskoj. Ovo su samo neke od mnogobrojnih posuđenica kada je riječ o religiji:

<i>abbey</i>	<i>clergy</i>	<i>homily</i>	<i>payer</i>	<i>salvation</i>
<i>adieu</i>	<i>cloister</i>	<i>immortality</i>	<i>preach</i>	<i>saviour</i>
<i>alter</i>	<i>confess</i>	<i>incense</i>	<i>prelate</i>	<i>schism</i>
<i>angel</i>	<i>convent</i>	<i>mercy</i>	<i>priory</i>	<i>sermon</i>
<i>anoint</i>	<i>creator</i>	<i>miracle</i>	<i>psalter</i>	<i>service</i>

---

¹⁴ Ibid

¹⁵ MAW (1966: 186).

¹⁶ Jaspersen (1948: 81).

¹⁷ Ibid

<i>baptism</i>	<i>cruefix</i>	<i>novice</i>	<i>relic</i>	<i>solemn</i>
<i>cardinal</i>	<i>divine</i>	<i>ordain</i>	<i>religion</i>	<i>temptation</i>
<i>cathedral</i>	<i>faith</i>	<i>par</i>	<i>repent</i>	<i>trinity</i>
<i>chant</i>	<i>feast</i>	<i>parson</i>	<i>sacrament</i>	<i>vicar</i>
<i>chaplain</i>	<i>friar</i>	<i>penance</i>	<i>sacrifice</i>	<i>virgin</i>
<i>charity</i>	<i>heresy</i>	<i>pray</i>	<i>saint</i>	<i>virtue</i>

Riječ **cardinal**¹⁸ - glavni -se u Engleskoj prvo odnosila na četiri vrline - pravednost, hrabrost, umjerenost i razboritost, koje su određivale čovjekovo ponašanje. Kasnije se odnosila na brojeve, pa otuda cardinal substantive - bilo koji od sedamdeset prinčeva (cardinal bishops, priests, deacons) Katoličke crkve koji čine Papino vijeće ili Sveti koledž.

Na Starom francuskom jeziku (OF) odnosila se na svećenike koji su pripadali određenoj crkvi.

Riječ **parson**¹⁹ - svećenik potiče od riječi person i persone, odnosno parsonne. Porijeklo riječi nije još sasvim utvrđeno, ali u Engleskoj je parson dugo bio jedina osoba koja je mogla tužiti nekoga, ili koju su mogli tužiti ispred parohije.

Interesantno je da riječ **adieu**²⁰ - od francuskog izraza **à Dieu - to God** (Bog s tobom), nema uže religijsko značenje. Ovo je skraćunica od rečenice "Je vous recommande a Dieu". Otuda je "God be with you " skraćeno na good - bye.

Kulinarstvo

Kada je riječ o francuskim posuđenicama u kulinarstvu, nezaobilazna je primjedba Sir **Waltera Scotta** u njegovom djelu Ivanhoe, da su životinje : **ox, cow, calf, sheep i lamb, swine i pig, deer** dobijale nova - francuska imena kada su bile servirane na trpezu: **beef, veal, mutton, pork, vension**. Drugim riječima, seljaci su brinuli o životinjama, a gospoda uživala jedući njihovo meso koje je moglo biti **boiled, fried, roasted**.

Veliki je broj riječi iz ove oblasti koje su došle iz francuskog:

<i>appetite</i>	<i>feast</i>	<i>lettuce</i>	<i>pork</i>	<i>spice</i>
<i>bacon</i>	<i>fig</i>	<i>mackerel</i>	<i>poultry</i>	<i>stew</i>
<i>beef</i>	<i>fruit</i>	<i>mince</i>	<i>raisin</i>	<i>sugar</i>
<i>biscuit</i>	<i>fry</i>	<i>mustard</i>	<i>roast</i>	<i>supper</i>

¹⁸ ODEE

¹⁹ *Ibid*

²⁰ MAW (1966: 9)

<i>clove</i>	<i>grape</i>	<i>mutton</i>	<i>salad</i>	<i>tart</i>
<i>confection</i>	<i>gravy</i>	<i>olive</i>	<i>salt</i>	<i>taste</i>
<i>cordons bleu</i>	<i>gruel</i>	<i>orange</i>	<i>sardine</i>	<i>toast</i>
<i>cream</i>	<i>herb</i>	<i>oyster</i>	<i>saucer</i>	<i>treacle</i>
<i>cruet</i>	<i>jelly</i>	<i>pigeon</i>	<i>sausage</i>	<i>veal</i>
<i>dinner</i>	<i>lemon</i>	<i>plate</i>	<i>sole</i>	<i>venison</i>

Riječ **cordons bleu**²¹ (blue) danas znači vrstan kuhar. Međutim, nekada je imala sasvim drugo značenje. Naime, u Francuskoj su vitezovi drevnog reda **St Esprit** nosili svoje oznake koje su bile pričvršćene na plavoj vrpici - **cordons bleu**. Vitezovi su se najčešće sastajali u jednoj gostionici, koja je bila veoma poznata po izboru izvrsne hrane. Kada bi neko drobno večerao, upotrijebio bi izraz – *C'est un repas de cordons bleu* – koji je postao sinonim za izvrsnu kuhinju, ili izvrsnog kuhara. Danas u Parizu postoji veoma poznata škola kuhanja "Cordon Bleu".

Riječ **salt**²² je zajednički elemenat u riječima **salad, sauce, saucer, sausage, saltcellar, salary**. Zanimljivo je da je riječ **salary** ušla u engleski jezik iz francuskog, mada vodi porijeklo od latinske riječi *salarium*, što je značilo "slani novac". Naime, taj novac su vojnici dobijali da kupe so.

I riječ **sausage** je na isti način ušla u engleski jezik. Ona potiče od riječi *salsicium*, što je bio naziv za proizvod napravljen od usoljenog mesa.

Riječ **saltcellar** nastala je od riječi **salt + saler**; OF *saler*, *saliere* - kutija za sol (*salt - box*). Do forme *cellar* došlo je od riječi *saller, sallar*.

Riječ **sirloin**²³ - gornji dio telećeg buta (*loin*); OF *surloigne, surlonge*. Nastala je od riječi **sur** - iznad (*over, above*) + **longe** (*loin*). Pretpostavlja se da današnji oblik riječi ima neke veze sa legendom o jednom engleskom kralju koji je bio toliko oduševljen komadom mesa koji je jeo, da ga je nazvao "gospodinom plemićem" (*sir*).

Omelete²⁴ - ova riječ vodi porijeklo od francuske riječi **lamelle**, što znači tanki tanjir ili sječivo noža s čim se poredio omet, odnosno tanki slani kolač od jaja. Pretpostavlja se da ga je prva pravila Madame Poularde od Mont St. Michela.

²¹ MAW (1966: 60)

²² *Crystal* (1995: 136)

²³ *Ibid*

²⁴ MAW (1966: 154)

Riječ **raisin**²⁴ - suho grožđe - nastala je od francuske riječi raisin (grape). Postojalo je više oblika ove riječi (raizin, razin, reisin, resin, raisin), a do kasnog XVIII stoljeća izgovarala se skoro isto kao i riječ **reason** /ri:zn/. Ovakav izgovor branio je Webster - u jednom izdanju Websterovog rječnika iz 1828. godine gdje nalazimo primjedbu: "Reason i reasin... u doba Georgea III, isto izgovaraju svi koji govore bez prenemaganja."

Riječ **treacle**²⁵ - mehlem, u XV stoljeću bila je naziv za polutrov, u XVI stoljeću bila je naziv za sastavni dio ljekovitih biljaka, a u XVII za nekristalizirani sirup od rafiniranog šećera. Najvjerojatnije i danas ima to značenje (sirup od šećera), jer se taj sirup upotrebljavau medicini i ima veoma ljekovito svojstvo.

Riječ **venison**²⁶ ušla je u engleski jezik iz francuskog, ali je latinskog porijekla. Naime, potiče od latinske riječi *venari* - loviti i prvo se odnosila na meso bilo koje životinje ubijene u lovu (jelen, zec, medvjed itd.). Ali kako se najčešće išlo u lov na jelene, riječ se danas odnosi samo na pripremljeno meso od jelena.

Moda

Pariz kao prijestonica mode i elegancije, već stoljećima određuje modne stilove širom svijeta. Mnogi pripadnici viših slojeva engleskog društva prihvatili su francusku modu. Tako i Chaucer u Prologu svojih "Canterbury Tales" pri opisu odjeće svojih likova upotrebljava francuske riječi:

*"...He wore a fustian tunic stained and dark
With his hauberk where his armour had left
mark..."*

*"... And she /Prioress/ spoke daintly in Fench,
extremely,*

*After the school of Stratford - atte - Bowe
Fench in the Parish style she did not know...*

*Her cloak, I noticed, had a graceful charm
She wore a coral trinket on her arm..."*

Najviše je francuskih posuđenica koje se odnose na same vrste materijala. Tako, naprimjer, riječ **denim**²⁷ koja označava, danas toliko popularan materijal za odjeću ("teksas"), nekada je

---

²⁵ Crystal (1995: 136)

²⁶ MAW (1966: 144)

²⁷ Svi nazivi za platna navedeni su prema MAW (1966: 55).

značila vrsta talasa odnosno mrtvo more. Potiče od riječi **surge de Nîmes** (surge of Nîmes) - tvornički grad na jugu Francuske.

Riječ **lawn** - vrsta fine tkanine iz XV stoljeća, vjerovatno je dobila naziv po Laonu, gradu u Francuskoj, koji je bio veliki proizvođač takve tkanine.

Zatim riječ **georgette** - žoržet tkanina - dobila je ime po francuskoj krojačici iz XIX stoljeća *Madame Georgette de la Plante*.

Riječ **gabardine** - gabarden - potiče od francuskog naziva za plašt.

Zanimljivo je da neki tvrde da je riječ **corduroy** - kordsamt tkanina - nastala od riječi *corde de roi* - kraljeva odjeća, dok je po nekima nastala od *cour de roi* - kraljevo srce.

Riječ **poplin** nekada je značila poplem, tkanina od svile i vune, a sada znači poplem, pamučna tkanina. Potiče od riječi popeline – tkanine koja se proizvodila u Avignonu, koji je nekada bio sjedište pape (*Pope*), pa otuda poplin.

I danas veoma često, sa novim modnim trendom, Francuzi ponude poneku svoju riječ, pa i ovo su samo neke od riječi koje su davno postale dio engleskog jezika:

<i>apparel</i>	<i>denim</i>	<i>lace</i>	<i>tassel</i>
<i>attire</i>	<i>embroidery</i>	<i>lawn</i>	<i>train</i>
<i>blouse</i>	<i>emerald</i>	<i>mitten</i>	<i>turquoise</i>
<i>boots</i>	<i>ermine</i>	<i>ornament</i>	<i>veil</i>
<i>brooch</i>	<i>fashion</i>	<i>pearl</i>	<i>velvet</i>
<i>buckle</i>	<i>frock</i>	<i>petticoat</i>	<i>vogue</i>
<i>button</i>	<i>fur</i>	<i>poplin</i>	<i>wardrobe</i>
<i>cape</i>	<i>gabardine</i>	<i>robe</i>	
<i>chemise</i>	<i>garment</i>	<i>ruby</i>	
<i>cloak</i>	<i>garter</i>	<i>satın</i>	
<i>collar</i>	<i>georgette</i>	<i>surplice</i>	
<i>carduroy</i>	<i>jewel</i>	<i>taffeta</i>	

Ovdje bi svakako trebalo pomenuti i riječi koje se odnose na nakit, kao, naprimjer riječ **turquoise**²⁸, koja je nastala od francuske riječi za turski kamen ("*Turkish stone*"), nazvan tako jer se prvi put pojavio u Turkestanu, ili je donesen u periodu Turske carevine.

---

²⁸ ODEE

Umjetnost, nauka i zabava

Dugo vremena Francuzi su bili vodeća nacija na planu umjetnosti, nauke, ali i zabave. Stoga ne čudi činjenica da je veliki broj posuđenica, koje se odnose na ove oblasti, ušao u engleski jezik upravo iz francuskog jezika:

<i>anatomy</i>	<i>dance</i>	<i>jollity</i>	<i>minuet</i>	<i>preface</i>
<i>art</i>	<i>dandelion</i>	<i>joust</i>	<i>music</i>	<i>recreation</i>
<i>calendar</i>	<i>fool</i>	<i>juggler</i>	<i>noun</i>	<i>rein</i>
<i>carol</i>	<i>gender</i>	<i>kennel</i>	<i>pain</i>	<i>renaissance</i>
<i>chess</i>	<i>geometry</i>	<i>lay</i>	<i>pancy</i>	<i>rhyme</i>
<i>clause</i>	<i>glamour</i>	<i>leisure</i>	<i>park</i>	<i>romance</i>
<i>colour</i>	<i>grammar</i>	<i>leper</i>	<i>partridge</i>	<i>sculpture</i>
<i>conversation</i>	<i>harness</i>	<i>literature</i>	<i>pedigree</i>	<i>sphere</i>
<i>copy</i>	<i>image</i>	<i>logic</i>	<i>plague</i>	<i>stable</i>
<i>dalliance</i>	<i>jaundice</i>	<i>medicine</i>	<i>poison</i>	<i>verdegris</i>

Cvijet **dandelion**²⁹ čije latice, ako se pažljivo zagledate, podsjećaju na zube, dobio je naziv od francuskog izraza *dent de lion* - lavlji zubi.

Interesantno je istaći da su riječi **grammar** i **glamour**³⁰ nekada imale isto značenje. Grammar je starija forma koja se pojavila početkom XIV stoljeća. U engleski jezik došla iz francuskog, ali se pretpostavlja da je grčkog porijekla, gdje je riječ *grammata* značila - slova (letters). Nepismeni ljudi su je odmah poistovijetili sa, ponešto, tajanstvenom skolastičkom naukom, i tako je dobila smisao "učenje" (općenito), a zatim "nerazumljivo", pa čak i "crna magija".

Mnogo kasnije u škotskom engleskom ova riječ se pojavljuje kao glamour i zadržava smisao nečeg magičnog. Robert Burns je i grammar i glamour sastavio i povezo kada je govorio o Romima, kao ljudima koji se bave nekim tajanstvenim i čudesnim stvarima.

Ubrzo nakon toga riječ glamour je dobila smisao začaranosti, a do sredine XIX stoljeća dobila je svoje sadašnje značenje - *draž, čarobnost*.

Riječ **minuet**³¹ - lagani i otmjeni ples koji se pleše sitnim koracima nastala je od francuske riječi *menuet*, što je deminutiv od *menu* - mali.

---

²⁹ MAW (1966: 91)

³⁰ Crystal (1995: 136)

³¹ MAW (1966: 143)

Riječ **pancy**³² - cvijet maćuhica - potiče od francuske riječi *pensee* - misliti, jer se smatralo da sa svojim baršunastim laticama podsjeća na zamišljeno lice.

Riječ **renaissance**³³ odnosi se na umjetnički pokret koji se javio u Italiji u XIV stoljeću, francuskog je porijekla.

Riječ **verdigris**³⁴, zeleno-plava supstanca koja stvara tanki sloj na bakru, potiče od izraza *vert de Greece* (zelenilo Grčke). Razlog za ime nije poznat.

Kuća i namještaj

Francuzi su dosta uticali i na stil življenja Engleza. To objašnjava prisustvo sljedećih francuskih riječi u engleskom, koje se odnose na dijelove namještaja i ukrasne elemente:

<i>balcony</i>	<i>couch</i>	<i>parlour</i>
<i>basin</i>	<i>curtain</i>	<i>pillar</i>
<i>blanket</i>	<i>cushion</i>	<i>porch</i>
<i>ceiling</i>	<i>garret</i>	<i>salon</i>
<i>cellar</i>	<i>joist</i>	<i>quilt</i>
<i>chamber</i>	<i>lamp</i>	<i>tower</i>
<i>chimney</i>	<i>lantern</i>	
<i>closet</i>	<i>mansard</i>	

Riječ **mansard**³⁵ - krov na prijelom - dobila je naziv po francuskom arhitekti *Francois Mansardu* (1598 - 1606).

Riječi **salon i parlour**³⁶ su riječi čije se današnje značenje veoma razlikuje od prvobitnog. *Salon* - riječ koja je nekada pripadala isključivo aristokratskim društvenim krugovima, sada se koristi u različitim kontekstima, koji nemaju nikakve veze s takvim krugovima, kao što su kozmetički i frizerski saloni, te ono što se uličnim žargonom naziva "*salon za relaksaciju*" ili *bordel*.

I riječ *parlour*, koja se nekada odnosila na prostoriju u samostanu određenu za privatne razgovore, ili na sobu za prijem u nekom zamku, danas je poprimila slično značenje.

---

³² Ibid. 91

³³ ODEE

³⁴ Ibid.

³⁵ ODEE

³⁶ Crystal (1995: 138)

Ostale riječi

Od ostalih riječi francuskog porijekla navest ću još sljedeće:

<i>action</i>	<i>courtesy</i>	<i>honour</i>	<i>quality</i>
<i>adventure</i>	<i>cry</i>	<i>joy</i>	<i>river</i>
<i>affection</i>	<i>cruel</i>	<i>labour</i>	<i>scarlet</i>
<i>age</i>	<i>debt</i>	<i>mountain</i>	<i>second</i>
<i>blue</i>	<i>delay</i>	<i>natural</i>	<i>spirit</i>
<i>calm</i>	<i>envy</i>	<i>nice</i>	<i>task</i>
<i>city</i>	<i>flower</i>	<i>ocean</i>	<i>tavern</i>
<i>comfort</i>	<i>forest</i>	<i>opinion</i>	<i>trip</i>
<i>continue</i>	<i>foreign</i>	<i>person</i>	<i>unity</i>
<i>contry</i>	<i>gentle</i>	<i>piece</i>	<i>vision</i>
<i>courage</i>	<i>honest</i>	<i>probable</i>	

Sinonimi

Zahvaljujući različitim utjecajima, engleski jezik je danas veoma bogat sinonimima. Kada je riječ o francuskim sinonimima i onim engleskim, važno je reći da oni imaju samo približno značenje, a nikada isto. Engleska riječ je uvijek ta koja je bliža narodu i koja je više vezana za svakodnevni život, dok francuska više nosi konotaciju profinjenog i formalnog.

<u>English</u>	<u>French</u>	<u>English</u>	<u>French</u>
<i>clothe</i>	<i>dress</i>	<i>friendship</i>	<i>amity</i>
<i>cottage</i>	<i>hut</i>	<i>happiness</i>	<i>felicity</i>
<i>darling</i>	<i>favourite</i>	<i>indeed</i>	<i>in fact</i>
<i>deep</i>	<i>profound</i>	<i>love</i>	<i>charity</i>
<i>freedom</i>	<i>liberty</i>	<i>motherhood</i>	<i>maternity</i>

Poredeći riječi **amity** i **friendship**³⁷, vidimo da prva riječ nosi značenje - prijateljski odnos javnog karaktera između država ili individua, dok druga riječ znači blizak i topao odnos među individuama.

Isto tako riječ **help** izražava veću potrebu za pomoć, nego **aid**. Ne kažemo "*God aid me!*", nego "*God help me!*", niti kažemo "*Aid! Aid!*", već "*Help! Help!*"³⁸

Izraz **harty welcome** se odnosi na mnogo topliju dobrodošlicu, nego **cordial welcome**.³⁹

---

³⁷ Jaspersen (1948: 93)

³⁸ Ibid.

Isto tako kažemo "*I love you*", a ne "*I cherish you*". **Love** znači da smo potpuno emocionalno predani nekome, a **cherish** izražava samo pažnju.

3. ZAKLJUČAK

Već smo rekli da u XVIII stoljeću francuski jezik počinje da gubi prevlast i da nestaje u Engleskoj. Ali i pored toga on ostaje jezik međunarodne diplomatije sve do početka XX stoljeća. Tada engleski preuzima potpunu prevlast u diplomatiji, ali i u svim drugim oblastima. Od škola, u kojima se uči kao prvi strani jezik, preko akademskih skupova, te međunarodnih takmičenja, pa do statusa drugog oficijelnog jezika u mnogim državama, a naročito u Sjevernoj Evropi - Danska, Holandija, Norveška i Švedska. Međutim u Južnoj Evropi, francuski je dominirao sve do 1970.⁴⁰ godine.

Engleski jezik je preuzeo vodeću ulogu u svijetu, zahvaljujući, u velikoj mjeri političkom i ekonomskom razvoju zemalja u kojima se govori kao maternji jezik, to su prije svega Velika Britanija i Amerika. Međutim, za sadašnju prevlast najviše je zaslužna industrija muzike, filma i reklame, jer ljudi tako najbrže dolaze u kontakt sa engleskim jezikom i nije im potrebna nikakva dodatna motivacija za učenje.

Znanje engleskog jezika neophodno je da biste ušli u sve napredniji svijet računara, bez kojih se današnje komunikacije, a čini se ni svijet, ne bi mogle zamisliti. Milioni ljudi svakodnevno uz pomoć interneta komuniciraju na engleskom jeziku.

Primijetan je veliki porast upotrebe engleskog jezika na polju naučnih istraživanja. Još krajem 1920. godine naučnici su se od francuskog okrenuli prema engleskom jeziku.

Imajući u vidu da Francuzi još nisu "oprostili" Englezima što su ih potisnuli sa prvog mjesta svjetske politike i ekonomije na planu jezika, veoma je interesantan podatak koji navodi Wolfgang Viereck da: " U /francuskom/ žurnalu *Astronomy and Astrophysics*, dvije trećine francuskih naučnika objavljuje svoje radove na engleskom jeziku, dok su članci u oficijelnom *Agence Internationale de l' Energie Atomique, Nuclear Fusion* napisani na

---

³⁹ Ibid

⁴⁰ Hartmann (199: 26)

engleskom, uprkos činjenici da ih subvencionira francuska vlada."⁴¹

Ovo su samo neki od primjera koji nam svjedoče o današnjem značaju engleskog jezika i njegovoj širokoj upotrebi. Međutim, čini se da se samo Francuzi još uvijek ne mogu s tim pomiriti i prihvatiti engleski čak ni kao prvi strani jezik, jer smatraju da bi francuski trebalo da bude prvi svjetski jezik. Interesantno je istaći da Francuzi zvanično zabranjuju upotrebu engleskih riječi u svom jeziku. Englezi su, međutim, otvorili širom vrata svim mogućim uticajima.

LITERATURA

- Barber C. (1997). *The English Language: A Historical Introduction*; Cambridge University Press
- Bolton W.F.& Crystal D. (1993). *The English Language*, Volume 10 of the Penguin History of Literature, Penguin Books.
- Crystal D.(1995).*The Cambridge Encyclopedia of the English Language*; Cambridge University Press
- Eckersley C.E. & J.M. (1989). *A Comprehensive English Grammar for Foreign Students*; Longman
- Ernst M.S. (1966). *More About Words (MAW)*; New York: A.Kopf.
- Ferguson M. & Salter M. & Stallworthy (1996 : 18,19,20). *The Norton Anthology of Poetry*, fourth edition.
- Hartmann R. (1996). *The English Language in Europe*; Intellect L.T.D.
- Jaspersen O. (1948). *Growth and Structure of the English Language*; Basil Blackwell Oxford.
- Onions C.T. (1966). *The Oxford Dictionary of English Etymology (ODEE)*; Oxford: Clarendon Press.
- Wardale E.E. (1937). *An Introduction to Middle English*; London Routledge & Kegan Paul L.T.D.
- Wells J.C. (1997). *Pronunciation Dictionary*; Longman
- Wyld H.C. (1927). *A Short History of English*, third edition, London: John Murray.

---

⁴¹ Ibid. 21

الكلمات الفرنسية في اللغة الإنجليزية

خلاصة البحث

يدرس هذا البحث تأثير اللغة الفرنسية على اللغة الإنجليزية ودخول الكلمات الفرنسية في اللغة الإنجليزية عبر القرون. وتصنف الباحثة تلك الكلمات حسب الاموضوعات العامة. وتم شرح بعض الكلمات شرحا مفصلا حتى تتبين علاقتها بالكلمات الأصلية في اللغة الفرنسية. وتقارن الباحثة بين كيفية نطق بعض الكلمات لتثبت التغيرات التي حصلت. وتذكر الباحثة في خاتمة البحث أهم الأسباب التي أدت إلى غلبة اللغة الإنجليزية.

FRENCH WORDS IN THE ENGLISH LANGUAGE

Summary

In this article the author describes the influence of the French language on the English language and the influx of French words through the centuries. The author further classifies the French loanwords according to the different branches of social activities. Some words are explained in more detail in order to show their relation to the original French words. The author also compares the pronounciaton of some of the words to show the changes. In the conclusion some of the reasons for the triumph of the English language are given.

Key words: conquest, influence, loanwords, origin, pronunciation